

Cymhorthdal Incwm

Help os ydych ar
incwm isel

DWP Adran Gwaith
a Phensiynau

Cynnwys

- 3 Cymhorthdal Incwm
- 4 Pwy all gael Cymhorthdal Incwm?
- 6 Ble rydych yn byw
- 6 Os ydych yn gweithio
- 8 Sut i wneud cais
- 9 Help arall y gallwch ei gael
- 13 Newidiadau yn eich bywyd

Cymhorthdal Incwm

Budd-dal yw Cymhorthdal Incwm y gallwch ei gael os ydych ar incwm isel, ond nid oes rhaid i chi gofrestru'n ddi-waith.

Gallwch gael Cymhorthdal Incwm os ydych:

- yn rhiant unigol (ac mae eich plentyn ieuengaf o dan bump oed)
- ar absenoldeb rhiant neu dadolaeth
- yn ofalwr
- yn sâl ac yn cael Tâl Salwch Statudol
- yn ffoadur sy'n dysgu Saesneg (ac sydd wedi cyrraedd yma lai na blwyddyn yn ôl), neu
- yn feichiog - o fewn 11 wythnos cyn y disgwylir i chi roi genedigaeth a hyd at 15 wythnos ar ôl hynny.

A allaf gael credydau Yswiriant Gwladol?

Am bob wythnos lawn o'ch Cymhorthdal Incwm, gallech gael credydau Yswiriant Gwladol. Gall y credydau hyn eich helpu i gael arian arall yn y dyfodol, fel Pensiwn y Wladwriaeth.

I wneud cais

www.direct.gov.uk/cynghoryddbudd-daliadau

Ffôn: **0800 012 1888**

Ffôn testun: **0800 023 4888**

Dydd Llun i ddydd Gwener rhwng 8am a 6pm

Pwy all gael Cymhorthdal Incwm?

Mae Cymhorthdal Incwm ar gyfer pobl:

- sydd ar incwm isel
- sy'n gweithio llai na 16 awr yr wythnos
- nad ydynt yn astudio'n llawn amser (er y ceir rhai eithriadau - gweler tudalen 5)
- nad ydynt yn cael Lwfans Ceisio Gwaith na Lwfans Cyflogaeth a Chymorth
- nad oes ganddynt gynilion dros £16,000
- sy'n byw ym Mhrydain Fawr (mae hyn yn golygu Cymru, Lloegr a'r Alban), ac
- sydd rhwng 16 a'r oedran y gallwch gael Credyd Pensiwn.

Caiff Credyd Pensiwn ei ychwanegu at eich incwm wythnosol i leiafswm gwarantedig. Mae'r oedran y gallwch wneud cais am Gredyd Pensiwn yn cynyddu'n raddol i ddynion a merched yn unol â'r cynnydd yn oedran Pensiwn y Wladwriaeth i ferched i 65 oed erbyn mis Tachwedd 2018 a'r cynnydd pellach i 66 oed i ddynion a merched erbyn 2020. I gael rhagor o wybodaeth am oedran pensiwn y wladwriaeth, ewch i

www.direct.gov.uk/cyfrifiannellpensiwn

I wneud cais am Gredyd Pensiwn, ffoniwch **0845 606 0275**.

Rhieni unigol

Dim ond os yw eu plentyn ieuengaf yn iau na phump oed y gall rhieni unigol gael Cymhorthdal Incwm. Os yw eich plentyn yn hŷn ac nad ydych yn gweithio, efallai y bydd angen i chi wneud cais am Lwfans Ceisio Gwaith yn lle hynny.

Pobl ifanc

Gall pobl ifanc mewn ‘addysg berthnasol’ gael Cymhorthdal Incwm hefyd. Gallai hyn fod yn berthnasol i chi os:

- ydych yn rhiant
- nad ydych yn byw gyda rhiant neu rywun sy’n gweithredu fel rhiant
- rydych yn wynebu risg ddifrifol o gam-drin neu drais, neu
- rydych yn ffoadur sy’n dysgu Saesneg.

Yn gyffredinol, mae ‘addysg berthnasol’ yn golygu addysg llawn amser hyd at TAG Safon Uwch neu Dystysgrif Addysg yr Alban (Safon Uwch).

Gofalwyr

Gallech gael Cymhorthdal Incwm os ydych:

- yn cael Lwfans Gofalwr
- yn gofalu am rywun sy’n cael Lwfans Gweini neu elfen uchaf neu ganol Lwfans Byw i’r Anabl.
- yn gofalu am blentyn am gyfnod byr am fod y person sy’n gofalu am y plentyn fel arfer yn sâl neu i ffwrdd, neu
- yn gofalu am rywun yn eich teulu sy’n sâl dros dro.

A allaf wneud cais am Gymhorthdal Incwm ar gyfer fy nheulu?

Gallwch wneud cais am Gymhorthdal Incwm ar eich cyfer chi a’ch partner.

Dim ond un person mewn teulu a all wneud cais am Gymhorthdal Incwm ar unrhyw adeg. Mae sawl math o breimiwm (swm ychwanegol) y gallwch ei gael, yn seiliedig ar eich amgylchiadau chi a’ch partner. Cysylltwch â’r Ganolfan Byd Gwaith i gael rhagor o wybodaeth.

Byddwn yn eich trin fel cwpl os ydych yn byw gyda’ch gŵr, gwraig neu bartner sifil, neu os ydych yn byw gyda rhywun fel pe bai’n ŵr, gwraig neu’n bartner sifil i chi. Rydym yn galw’r unigolyn arall hwn yn bartner i chi.

I gael arian ychwanegol os oes gennych blant, gweler tudalen 10.

Ble rydych yn byw

A oes rhaid i mi fyw ym Mhrydain Fawr i gael Cymhorthdal Incwm?

Pan fyddwch yn gwneud cais, mae'n rhaid eich bod ym Mhrydain Fawr ac yn byw yma fel arfer. Ystyr Prydain Fawr yw Cymru, Lloegr a'r Alban.

Os ydych wedi symud yma i ymgartrefu, mae hynny'n cyfrif fel byw yma.

Rhaid i chi beidio â bod 'yn destun rheolaeth fewnfudo' - mewn geiriau eraill, rhaid i chi fod mewn sefyllfa lle nad oes angen caniatâd arnoch i chi ddod i Brydain Fawr. Mae rhai eithriadau i'r rheolau hyn. Os nad ydych yn siŵr, gofynnwch i ni.

A oes ots pa fath o le rwy'n byw ynddo?

Nac oes, gallwch wneud cais am Gymhorthdal Incwm o hyd os ydych yn cysgu ar y stryd neu'n byw mewn hostel.

Nid ydym yn talu Cymhorthdal Incwm i bobl ifanc y mae cyngor lleol yn gofalu amdanynt.

Os ydych yn gweithio

A allaf weithio a chael Cymhorthdal Incwm?

Gallech gael Cymhorthdal Incwm os ydych yn gweithio llai na 16 awr yr wythnos. Ond byddwn yn ystyried rhywfaint o'r swm rydych yn ei ennill. Bydd y swm y byddwn yn ei anwybyddu yn dibynnu ar eich amgylchiadau.

Beth os oes gennyf swydd llawn amser?

Os byddwch yn cymryd cyfnod rhiant di-dâl, neu gyfnod tadolaeth (â thâl neu'n ddi-dâl), gallech gael Cymhorthdal Incwm. Mae'n rhaid i chi fodloni'r holl amodau eraill ar gyfer cael Cymhorthdal Incwm, a bod â hawl i gael un o'r budd-daliadau canlynol:

- Credyd Treth Gwaith
- Budd-dal Tai
- Budd-dal Treth Cyngor, neu
- Credyd Treth Plant (ar gyfradd sy'n uwch na'r elfen deuluol).

Os nad oes hawl gennych i gael un o'r budd-daliadau a restrir uchod a'ch bod yn cymryd cyfnod rhiant di-dâl, efallai y gallwch gael Cymhorthdal Incwm o hyd.

Beth os wyf mewn anghydfod masnachol?

Os ydych yn rhan o anghydfod masnachol (er enghraifft, os ydych ar streic), ni allwch gael Cymhorthdal Incwm i chi'ch hun fel arfer.

Gallech gael Cymhorthdal Incwm ar gyfer eich partner, ar ôl saith diwrnod i roi'r gorau i weithio, os nad yw eich partner yn rhan o'r anghydfod.

Gwirfoddoli

Gwyddom fod gwirfoddoli'n gallu rhoi gwell siawns i chi ddod o hyd i waith â thâl. Felly, gallwch wirfoddoli am gynifer o oriau ag y mynnoch tra eich bod ar fudd-dal, ar yr amod eich bod yn bodloni prif reolau'r budd-dal.

Rhaid i chi ddweud wrth y Ganolfan Byd Gwaith **cyn** i chi ddechrau gwirfoddoli.

Ni allwch gael arian nac unrhyw beth arall am wirfoddoli. Mae'n iawn i chi gael treuliau ond bydd yn rhaid i chi ddweud wrthym beth a gewch a chadw unrhyw dderbynebaw. Gellir cyfrif unrhyw arian a gewch ar ben eich treuliau fel enillion, a gall effeithio ar eich budd-dal.

8 Cymhorthdal Incwm

Nid yw dewis peidio â chael eich talu yr un peth â gwirfoddoli. Os byddwch yn gwneud rhywbeth y byddai rhywun fel arfer yn cael tâl amdano, gellir ystyried hyn yn 'waith di-dâl', nid gwirfoddoli. Gallwn benderfynu y dylai'r hyn y byddech wedi'i gael fel tâl gyfrif fel 'enillion tybiannol', a gall hyn effeithio ar eich budd-dal. Byddwn yn penderfynu drwy ystyried y canlynol:

- a fyddai rhywun fel arfer yn cael ei dalu i wneud yr un math o waith
- a yw eich gwaith yn helpu cymdeithas neu eich cymuned mewn rhyw ffordd, ac
- a ydych yn gweithio i elusen neu grŵp tebyg.

Sut i wneud cais

I wneud cais

www.direct.gov.uk/cynghoryddbudd-daliadau

Ffôn: **0800 012 1888**

Ffôn testun: **0800 023 4888**

Dydd Llun i ddydd Gwener rhwng 8am a 6pm

Byddwn yn gofyn am rywfaint o wybodaeth gennych yn ystod yr alwad, gan gynnwys:

- eich rhif Yswiriant Gwladol
- manylion eich cyfrif banc
- manylion eich rhent neu forgais
- manylion eich cyflogwr blaenorol neu bresennol, a
- manylion am unrhyw incwm arall a chynilion.

Sut y caiff fy nghais ei benderfynu?

Bydd y Ganolfan Byd Gwaith yn edrych ar eich enillion, eich cynilion a'ch costau byw. Yn seiliedig ar hyn, byddwn yn penderfynu a allwch gael Cymhorthdal Incwm ac yn ysgrifennu atoch.

Beth os byddaf yn anghytuno â'r penderfyniad?

Os byddwch o'r farn bod ein penderfyniad yn anghywir, bydd angen i chi gysylltu â'r Ganolfan Byd Gwaith o fewn mis i ddyddiad y llythyr penderfyniad. Os byddwch yn cysylltu â ni'n hwyrach, efallai na fyddwn yn gallu eich helpu.

Gallwch wneud y canlynol:

- gofyn i ni egluro ein penderfyniad
- gofyn i ni ysgrifennu atoch gyda'r rhesymau dros ein penderfyniad
- gofyn i ni ailystyried ein penderfyniad (efallai y byddwch o'r farn ein bod wedi esgeuluso rhai ffeithiau neu fod gennych fwy o wybodaeth i'w rhoi i ni sy'n effeithio ar ein penderfyniad), neu
- apelio yn erbyn ein penderfyniad i dribiwnlys annibynnol (ond mae'n rhaid i hyn fod yn ysgrifenedig).

Gallwch chi, neu rywun arall sydd â'r awdurdod i weithredu ar eich rhan, wneud unrhyw un o'r pethau hyn, neu gallwch wneud pob un ohonynt.

Sut y caiff fy mudd-dal ei dalu?

Rydym yn talu budd-dal yn uniongyrchol i mewn i'ch cyfrif. Dyma'r ffordd orau o gael eich budd-dal oherwydd gallwch ddewis sut a phryd yr hoffech gymryd arian allan o'ch cyfrif. Gall eich cyfrif fod gyda banc, cymdeithas adeiladu neu Swyddfa'r Post.

Help arall y gallech ei gael

Beth os oes angen help brys arnaf ond na allaf gael Cymhorthdal Incwm?

Os na allwch gael help drwy Gymhorthdal Incwm, efallai y gallwch gael Benthyciad Argyfwng yn lle hynny. I gael rhagor o wybodaeth, ffoniwch y Ganolfan Byd Gwaith ar **0800 032 8355** (ffôn testun **0800 032 7958**).

A allaf gael credydau treth?

Os ydych yn gyfrifol am blant neu bobl ifanc, efallai y gallwch gael Credyd Treth Plant. Os byddwch yn gwneud cais am Gymhorthdal Incwm, dylech wneud cais am Gredyd Treth Plant hefyd.

Os ydych yn gweithio a bod gennych incwm isel, gallech gael Credyd Treth Gwaith. Gall hyn helpu gyda chostau gofal plant.

Os hoffech gael gwybod mwy am gredydau treth, cysylltwch â Chyllid a Thollau EM.

Credydau treth

www.hmrc.gov.uk/taxcredits

Ffôn: **0300 200 1900**

Ffôn testun: **0345 300 3909**

Ar agor 8am i 8pm bob dydd.

Beth os nad yw rhiant arall fy mhlentyn yn byw gyda ni?

Os ydych yn magu plentyn sydd â rhiant nad yw'n byw gyda chi, gallech gael cynhaliaeth plant. Mae gwasanaeth diduedd ar gael o'r enw Opsiynau Cynhaliaeth Plant. Gallwch ofyn iddo am help ynghylch sefydlu trefniant cynhaliaeth ar eich cyfer chi a'ch teulu.

Opsiynau Cynhaliaeth Plant

www.cmoptions.org

Ffôn: **0800 988 0988**

Dydd Llun i ddydd Gwener 8am i 8pm, dydd Sadwrn 9am i 4pm.

Ni fydd gan Opsiynau Cynhaliaeth Plant eich gwybodaeth bersonol, felly efallai na fydd yn gallu ateb cwestiynau am eich budd-dal. Ond gall eich helpu i ddeall eich opsiynau a'ch helpu i sefydlu trefniant cynhaliaeth.

A allaf gael help i dalu am fy nghostau tai?

Os ydych yn cael Cymhorthdal Incwm, gallech gael helpu i dalu:

- rhai costau tai, (er enghraifft llog ar forgaïs)
- eich rhent, drwy Fudd-dal Tai, neu
- treth cyngor, drwy Fudd-dal Treth Cyngor.

Cynghorau lleol sy'n talu Budd-dal Tai a Budd-dal Treth Cyngor. Ond gallwch wneud cais am y budd-daliadau hyn drwy'r Ganolfan Byd Gwaith.

A allaf gael unrhyw help gyda chostau iechyd?

Gallech gael help gyda rhai costau iechyd - gan gynnwys presgripsiynau'r GIG, triniaeth ddeintyddol y GIG a rhai costau teithio - os ydych ar incwm isel neu'n cael:

- Lwfans Cyflogaeth a Chymorth yn seiliedig ar incwm
- Lwfans Ceisio Gwaith yn seiliedig ar incwm
- Cymhorthdal Incwm, neu
- Credyd Pensiwn.

I gael rhagor o wybodaeth am help gyda chostau iechyd gan y GIG, holwch yn eich meddygfa neu glinig iechyd.

Neu ewch i
www.direct.gov.uk/budd-daliadau

Taliadau Tywydd Oer

Arian di-dreth yw hwn tuag at gostau gwresogi ychwanegol yn ystod wythnos o dywydd oer iawn yn eich ardal. Os gallwch gael taliad, byddwch yn ei gael yn awtomatig. Nid oes rhaid i chi dalu'r arian yn ôl.

Nid yw eich cynilion yn effeithio ar Daliadau Tywydd Oer. Nid yw Taliad Tywydd Oer yn effeithio ar unrhyw fudd-daliadau eraill.

Beth os wyf yn feichiog neu os byddaf yn cael babi?

Gallech gael talebau bwyd a fitaminau 'Cychwyn Iach' os ydych yn cael Cymhorthdal Incwm ac:

- rydych yn feichiog
- rydych yn fam i fabi bach, neu
- mae gennych blentyn o dan bedair oed.

Holwch yn eich meddygfa neu glinig iechyd i gael ffurflen.

Gallech gael Grant Mamolaeth Cychwyn Cadarn i helpu gyda chostau ychwanegol ar gyfer y babi, os ydych chi neu eich partner yn cael Cymhorthdal Incwm ac:

- rydych yn feichiog neu mae gennych fabi bach, ac
- nad oes gennych unrhyw blant eraill o dan 16 oed.

Nid oes rhaid talu'r arian hwn yn ôl. I gael rhagor o wybodaeth, cysylltwch â'r Ganolfan Byd Gwaith.

Cynllun Ymweliadau Carchar â Chymorth

Os ydych yn cael Cymhorthdal Incwm, efallai y gallwch gael help gyda chost teithio i ymweld â phartner neu berthynas agos yn y carchar. Os hoffech gael gwybod mwy, cysylltwch â'r Uned Ymweliadau Carchar â Chymorth, y carchar rydych yn ymweld ag ef neu'r Ganolfan Byd Gwaith.

Uned Ymweliadau Carchar â Chymorth

Ffôn: **0300 063 2100**

Ffôn testun: **0845 304 0800**

Dydd Llun i ddydd Gwener rhwng 9am a 5pm

Newidiadau yn eich bywyd

Dywedwch wrth y Ganolfan Byd Gwaith ar unwaith os bydd rhywbeth yn newid a all effeithio ar eich Cymhorthdal Incwm. Er enghraifft, dywedwch wrthym os byddwch chi neu'ch partner:

- yn symud tŷ (neu os bydd pobl eraill yn symud i mewn i'ch tŷ neu'n gadael)
- yn newid y cyfrif rydym yn talu budd-daliadau iddo
- yn newid eich incwm neu gyfalaf
- yn gweithio mwy neu lai o oriau
- yn mynd yn sâl
- yn dechrau cael, neu'n rhoi'r gorau i gael, budd-dal arall, neu
- yn cael budd-daliadau eraill a bod y swm yn cynyddu neu'n gostwng.

Pwysig

Os nad ydych yn siŵr a ddylech ddweud wrthym am newid, gwnewch hynny beth bynnag. Os na fyddwch yn rhoi gwybod i ni am newid pan ddylech wneud hynny, gellid cymryd camau yn eich erbyn, a gallai eich budd-dal gael ei gwtogi neu ei atal yn y dyfodol. Yna bydd yn rhaid i chi ad-dalu unrhyw arian a ordalwyd i chi.

Beth os byddaf yn mynd i'r ysbyty?

Os byddwch chi, eich partner neu blentyn rydych yn cael budd-dal ar ei gyfer, yn mynd i'r ysbyty, dylai eich Cymhorthdal Incwm aros yr un fath am hyd at 52 wythnos, ar yr amod eich bod yn dal i fodloni'r amodau ar gyfer ei gael.

Os ydych yn cael budd-daliadau eraill sy'n dod i ben yn gynt am eich bod chi (neu rywun rydych yn hawlio ar ei gyfer) yn mynd i'r ysbyty, gallai hyn effeithio ar eich Cymhorthdal Incwm.

Os gwyddoch fod yn rhaid i chi aros yn yr ysbyty am fwy na 52 wythnos, gofynnwch i'r Ganolfan Byd Gwaith am gyngor.

Beth os byddaf yn mynd dramor?

Os byddwch yn mynd dramor, rhaid i chi ddweud wrthym. Gallech gael Cymhorthdal Incwm o hyd os:

- byddwch ond i ffwrdd am gyfnod byr, neu
- rydych ond yn mynd dramor i gael triniaeth feddygol gan y GIG.

Costau galwadau

Roedd y costau'n gywir ar y dyddiad ar gefn y daflen hon.

Mae galwadau i rifau **0800** am ddim o linellau daear BT ond efallai y bydd yn rhaid i chi dalu os byddwch yn defnyddio cwmni ffôn arall, ffôn symudol, neu os byddwch yn ffonio o dramor.

Ni ddylai cost galwadau i rifau **0845** o linellau daear BT fod yn fwy na 5c y funud gyda thâl o 13c am wneud yr alwad. Efallai y bydd yn rhaid i chi dalu mwy os byddwch yn defnyddio cwmni ffôn arall neu ffôn symudol, neu os byddwch yn ffonio o dramor.

Ni ddylai cost galwadau i rifau **03** o linellau daear BT fod yn fwy na 5c y funud gyda thâl o 13c am wneud yr alwad. Fodd bynnag, mae galwadau i rifau 03 fel arfer wedi'u cynnwys yng nghost unrhyw gynllun galw a allai fod gennych, felly gofynnwch i'ch darparwr gwasanaeth os codir tâl arnoch am y galwadau hyn.

Gall galwadau o ffonau symudol gostio hyd at 40c y funud, felly holwch eich darparwr gwasanaeth am gost galwadau.

Gallwch ofyn i ni eich ffonio'n ôl os byddwch yn poeni am gost yr alwad.

Ffonau testun

Mae ein rhifau ffôn testun ar gyfer pobl na allant siarad neu glywed yn glir. Os nad oes gennych ffôn testun, gallech holi a oes gan eich llyfrgell neu Ganolfan Cyngor ar Bopeth leol un. Nid yw ffonau testun yn derbyn negeseuon testun o ffonau symudol.

Rydym bob amser yn chwilio am ffyrdd o wella ein taflenni. Os oes gennych unrhyw sylwadau neu awgrymiadau am y daflen hon, anfonwch neges e-bost: leaflet.feedback@dwp.gsi.gov.uk

Defnyddir y cyfeiriad e-bost hwn ar gyfer sylwadau ar y taflenni yn unig. Ni allwn ateb cwestiynau am eich pensiwn neu fudd-dal.

Gwybodaeth bwysig am y daflen hon

Canllaw yn unig yw'r daflen hon ac nid yw'n cwmpasu pob amgylchiad. Rydym wedi gwneud ein gorau i sicrhau bod y wybodaeth yn y daflen hon yn gywir ym mis Mai 2012. Mae'n bosibl y bydd rhywfaint o'r wybodaeth wedi'i gorsymleiddio, neu'n dod yn llai cywir dros amser, er enghraifft oherwydd newidiadau i'r gyfraith.

Gallwch gael rhagor o wybodaeth am fudd-daliadau a phensiynau ar-lein.

I gael gwybodaeth am fudd-daliadau ewch i
www.direct.gov.uk/budd-daliadau

I gael gwybodaeth am bensiynau ewch i
www.direct.gov.uk/pensiynau

Mae'r wybodaeth hon ar gael mewn fformatau eraill ar gais.

Ffôn **0845 731 3233**
Ffôn testun **0845 604 0210**

Ein nod yw darparu gwasanaeth o'r radd flaenaf i bob un o'n cwsmeriaid. Gallwch gael rhagor o wybodaeth yn ein siarter cwsmeriaid yn **www.direct.gov.uk/siarterdwp**

Cod blaenorol: DWP1003W

(h) Hawlfraint y Goron

ISBN 978-1-78153-022-1

DWP030W | f2.0 (Mai 2012)